ASIANTUNTIJALAUSUNTO 1 (3)
Suomen ACC ry 2.2.2023

Suomen ACC ry:n (Association of Christian Counsellors) lausunto Ehjänä syntynyt -kansalaisaloitteeseen

Suomen ACC kiittää sosiaali- ja terveysvaliokuntaa mahdollisuudesta tuoda esille oman näkemyksensä Ehjänä syntynyt – loppu ”eheytyshoidoille” -kansalaisaloitteeseen liittyen.

Suomen ACC:n toiminta-ajatus

Suomen ACC kokoaa yhteistoimintaan kristilliseltä arvopohjalta toimivia terapia- ja sielunhoitotyötä tekeviä henkilöitä ja yhteisöjä. Toiminnan tavoite on kehittää ja edistää eettisesti ja ammatillisesti vastuullista kristillistä terapiaa ja terapeuttista sielunhoitoa. Tähän pyritään järjestämällä säännöllisesti korkealaatuisia koulutuksia, webinaareja ja konferensseja, joissa avainasemassa on psykologisen tiedon ja kristillisen uskon vuoropuhelun ymmärtäminen ja syventäminen, jotta asiakkaat voisivat terapeuttisissa prosesseissaan tulla mahdollisimman kokonaisvaltaisesti kohdatuiksi.

Suomen ACC on laatinut eettiset periaatteet, jotka koskevat kaikkia Suomen ACC:n toimijoita. Suomen ACC:n akkreditoimia sielunhoito- ja psykoterapeutteja varten on laadittu Suomen ACC:n eettinen ohjeistus, joka tarkentaa Suomen ACC:n eettisiä periaatteita ja auttaa sisäistämään korkeatasoisen etiikan sekä ottamaan siitä vastuun asiakastyössä ja koulutuksessa. Suomen ACC:n eettinen ohjeistus perustuu Suomen perustuslain ja EU:n perus- ja ihmisoikeuksien suojelun noudattamiseen ja on siten linjassa Suomen lainsäädännön ja eri ammattikuntien ammattieettisten ohjeiden kanssa. Suomen ACC:n eettinen ohjeistus koskee myös Suomen ACC:n akkreditoimia koulutuksia.

Suomen ACC:n eettinen toimikunta ottaa tarvittaessa kantaa niin jäsenistöltä kuin asiakkailtakin nousevaan eettiseen pohdintaan, laatii toimintaohjeita sekä osallistuu mahdollisten ristiriitatilanteiden selvittelyyn. Toimikuntaan kuuluvat (12.6. 2022 alkaen) puheenjohtaja Harri Koskela, teologian tohtori ja tutkija, Kaisa Koivula, psykologi, kognitiivisen käyttäytymisterapian kouluttajapsykoterapeutti**,** Ulla Dahlen, PhD Councelor Education and Supervision (USA), terapeuttikouluttaja sekä sihteeri Tarja Vilppola**,** Master of Arts in Psychotherapy (Tanska), seksuaaliterapeutti (Sexpo-säätiö). Suomen ACC:n eettinen toimikunta ei ole rangaistuksia määrittelevä toimielin. Mahdollisissa ristiriitatilanteissa eettinen toimikunta voi esimerkiksi laatia suosituksia tai tehdä toiminnan muutosehdotuksia. Tarvittaessa eettinen toimikunta informoi asiakasta myös muista jatkotoimenpidemahdollisuuksista (esimerkiksi oikeusturvasta tai kuluttajansuojasta).

Pyrkimys kriminalisoida tietty hoidon tavoite

Suurin ongelma kansalaisaloitteen ehdotuksessa on, että sen tavoitteena on kriminalisoida tietty hoidon tavoite. (Aloitteessa on kyse tavoitteesta, joka toteutuessaan ei tuota rikollista toimintaa.) Kansalaisaloitteen mukaan sellainen hoito, joka pyrkii asiakkaan toiveen mukaisesti vaikuttamaan asiakkaan seksuaalisuuteen, pitäisi kriminalisoida. Tällä argumentoinnilla kansalaisaloite muuttaisi osittain esimerkiksi SETA:n tavoittei- den mukaisen toiminnan lainvastaiseksi (kansalaisaloitteen sisällössä mainitaan, että ”eheytyshoidoilla ja - terapioilla tarkoitetaan seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin muuttamiseen tähtääviä hoi- tomuotoja”).

Lainsäädäntö Suomessa ei pyri vaikuttamaan hoitojen sisältöihin tai tavoitteisiin. Jos kansalaisaloitteen tavoitteena oleva lakialoite toteutettaisiin, tulisi arvioida kaikkien muidenkin hoitojen sisällöt ja pohtia myös niihin liittyvien lakien laatimista. Pitäisikö esimerkiksi vanhemmuustyössä, ammatinvalinnanohjauksessa tai

urheilupsykologiassa jatkuva parempaan ja parempaan suoritukseen pyrkiminen kriminalisoida, koska se tuottaa uupumusta ja itsetuntovaurioita?

Sisältöalueiden arvioimisen sijaan on tärkeää, ettei hoitoa tehdä asiakkaan tavoitteiden vastaisesti, manipuloiden tai painostaen. Tähän Suomessa vaikutetaankin jo lainsäädännöllä ja ammattieettisellä työskentelyllä.

Kansalaisaloitteen lainvalmisteluehdotuksen perustuminen arvoihin

Jos ylipäätään olisi tarkoituksenmukaista kriminalisoida tiettyjä hoidon tavoitteita, pitäisi päättää, mistä arvopohjasta käsin kriminalisoinnin kohteet valitaan.

Kansalaisaloitteen tekijät ovat valinneet kriminalisointiehdotuksensa omien arvojensa mukaisesti. Heidän mukaansa esimerkiksi hoito, joka tähtää sukupuolen muuttamiseen alkuperäisen biologisen sukupuolen vastaiseksi (esimerkiksi sukupuolenvaihdosleikkaukset) tulisi sallia. Sen sijaan hoito, joka asiakkaan toivomuksen mukaan tukisi hänen pyrkimystään tutkia kokemustaan sukupuolidysforiastaan rauhassa turvallisessa terapiasuhteessa, jotta hän voisi muun muassa itse rauhassa päättää, kuinka laajoja ja invasiivisia hoitoja hän todella haluaa, tehtäisiin kyseenalaiseksi tai jopa kiellettäisiin.

Suomen ACC:n näkemys on, että asiakkaalla tulee olla oikeus tarkastella seksuaali- ja sukupuoli- identiteettiinsä liittyviä asioitaan omien arvojensa mukaisesti. Hankalimmillaan kansalaisaloitteen ehdotuksen mukainen lainsäädäntö niputtaisi yhteen kaiken asiakkaan omasta aloitteestakin nousevan seksuaali-identiteettiin liittyvän pohdinnan lainvastaiseksi toiminnaksi. Jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus arvojensa mukaiseen elämänsä, sukupuoli- ja/tai seksuaali-identiteettiinsä liittyvään monipuoliseen pohdintaan sekä uskonnonvapauteen. Myös kristityllä, muslimilla, ateistilla tai vaikkapa agnostikolla asiakkaalla tulee olla tämä oikeus.

Näin yksityiskohtaista julkisesti hyväksyttävää arvojen rajaamista hyväksyttyihin ja ei-hyväksyttyihin arvoihin ei yhteiskunnassamme ole aiemmin käyty vaan on pyritty ajattelun ja arvojen vapauteen.

Suomen ACC katsoo, että asiakkaan itsemääräämisoikeuteen kuuluu oikeus määritellä oman kehittymisensä ja muuttumisensa tavoitteet itse. Suomen ACC pitää kestämättömänä kansalaisaloitteesta kumpuavaa pyrkimystä, että lainsäädännöllä rajattaisiin sitä, millaista muutosta ihminen saa tavoitella, kun ei ole kyse rikollisesta käyttäytymisestä. Esimerkiksi sukupuolidysforiaa kokevalla asiakkaalla tulee olla oikeus tutkia kokemusmaailmaansa kontekstissa, jossa auttajan oma agenda ei ohjaa hänen toimintaansa. Kaikkinainen manipulointi ja vallankäyttö terapiassa tai muussa auttamiskontekstissa on Suomen ACC:n ohjeiden mukaan sopimatonta eli eettisten ohjeiden vastaista. Suomen ACC:n eettisten ohjeiden mukaan jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja hänellä tulee olla omistajuus omiin asioihinsa – ihmisen identiteettiin liittyvät asiat eivät koskaan voi olla toisen ihmisen, esimerkiksi auttajan tai terapeutin mielipideasioita.

Kriminalisoinnin kohteen määrittely

Jos olisi ylipäätään järkevää kriminalisoida tiettyjä hoidon tavoitteita, pitäisi kriminalisoimisen kohde määritellä kansalaisaloitteen esitystä tarkemmin.

Kansalaisaloitteessa puhutaan eheytyshoitojen kieltämisestä ja viitataan niitä koskevaan kansainväliseen tutkimukseen. Englanninkielisessä maailmassa asiasta puhutaan yleensä ’converting’-käsitteellä. Se

merkitsee käännyttämistä eikä eheyttämistä. Sen sijaan integraatio, mihin esimerkiksi traumaterapiassa pyritään, merkitsee eheytymistä.

Käännyttämisen ei missään tapauksessa tulekaan kuulua terapeuttiseen hoitoon.

Kansalaisaloitteen tekijät eivät siis kirjoita johdonmukaisesti koko ajan samasta asiasta puhuessaan toisaalta eheytyshoidosta ja toisaalta viitatessaan converting-tutkimukseen.

Asiakkaat voisivat kokea muutostoiveensa lainvastaisina

Jos päädyttäisiin säätämään kansalaisaloitteen ehdotuksen mukainen laki, joka kieltää tietyissä muutostoiveissa auttamisen, asiakkaat, joiden terapeutteja kielto koskisi, saattaisivat kokea muutostoiveensa rikollisiksi. Näin vaikka kyse olisi täysin laillisesta muutostoiveesta, esimerkiksi bi- seksuaaliksi itsensä kokevan asiakkaan toiveesta toteuttaa oman seksuaali-identiteettinsä mukaista seksuaalisuuttaan parisuhteessaan. Tämä haittaisi merkittävästi terapeuttiseen hoitoon hakeutumista, koska terapeuttinen hoito edellyttää sitä, että asiakkaalla on turvallinen olo. Erityisesti asiakkaille, joiden identiteetti ei ole vielä vakiintunut (esimerkiksi nuorille), tämä olisi hyvin hämmentävää. Myös kasvuvaiheessa olevilla nuorilla tulee olla mahdollisuus pohtia avoimesti seksuaali- ja sukupuoli- identiteettiinsä liittyviä kysymyksiä, esimerkiksi keitä kohtaan he tuntevat seksuaalista vetoa tai tuntevatko seksuaalista vetoa lainkaan, ilman, että teemasta puhuminen tulkittaisiin lainvastaiseksi.

Suomen ACC:n näkemys on, että terapiasuhteen tulee luoda asiakkaalle tila, jossa tämä voi turvallisesti käydä läpi kaikkia niitä asioita, jotka hän itse kokee itselleen ja elämässään tärkeäksi. Eettisesti toimiva terapeutti ei suhtaudu mihinkään asiakkaansa elämään liittyvään (esimerkiksi seksuaali-identiteettiin liittyvään pohdintaan tai vaikkapa traumapohjaiseen toistamispakkoon tai hengelliseen arvopohdintaan) omien mielipiteidensä pohjalta. Asiakkaalla tulee olla oikeus nostaa pohdittavaksi sensuroimatta omaa mielensä sisältöä ilman, että terapeutti määrittelee teemojen oikeellisuutta tai luvallisuutta. Terapeutin ei tule tarpeettomasti kiirehtää vaihtoehtojen tai suunnan valintaa tai etenemisen tahtia esimerkiksi sukupuolenvaihdosprosessissa.

Asiakkaat eivät olisi yhdenvertaisia lain edessä

Jos päädyttäisiin säätämään kansalaisaloitteen ehdotuksen mukainen laki, se asettaisi ihmiset eriarvoiseen asemaan lain edessä. Suomen ACC pitää tärkeänä, että kaikki ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Suomi on sitoutunut noudattamaan EU:n ihmisoikeuslainsäädäntöä, jonka mukaan jokaisella ihmisellä on oikeus fyysiseen ja psyykkiseen koskemattomuuteen muun muassa seksuaalielämän, sukupuoli-identiteetin ja seksuaalisen suuntautumisensa suhteen. Kuten Suomen perustuslakiin on kirjattu, ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Kansainvälisten seksuaalioikeuksien mukaan jokaisella ihmisellä tulee olla oikeus ilmaista ja toteuttaa omaa seksuaalisuuttaan vapaaehtoisesti valintansa mukaan, kunhan se ei loukkaa toisen ihmisen integriteettiä, oikeuksia, ihmisarvoa tai koskemattomuutta. Tähän oikeuteen sisältyy myös se, että ihmisellä on seksuaalisuutensa ilmaisun ohella myös oikeus pidättäytyä seksuaalisuutensa tai sukupuolisuutensa ilmaisemisesta. Seksuaalinen tasa-arvo koskee jokaista ihmistä ja siten seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat aina asiakkaan omaa aluetta; terapeutti kunnioittaa asiakkaansa kokemusta ja hänen suhtautumistaan omaan elämäänsä ja intiimiyteensä.

Suomen ACC korostaa, että terapiasuhteen tulee aina alkaa asiakkaan tarpeesta.